

СТАН ФАКТИЧНОГО ХАРЧУВАННЯ, МІНЕРАЛЬНОЇ ЩІЛЬНОСТІ КІСТКОВОЇ ТКАНИНИ ТА ВІТАМІН D-ДЕФІЦИТУ В ЖИТЕЛІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Поворознюк В.В., Балацька Н.І., Янковська А.В.¹, Кежун А.В.¹, Поворознюк Вас.В., Синенький О.В.², Синенька М.Ю.², Кирилич О.М.³, Тарнавська О.П.³, Горлюк О.М.³

*ДУ «Інститут геронтології НАМН України»
¹Гродненський державний медичний університет
²Львівська обласна клінічна лікарня
³Львівське обласне управління охорони здоров'я*

Резюме. У статті наведено результати одномоментного епідеміологічного дослідження структурно-функціонального стану кісткової тканини, фактичного харчування, рівня 25-ОН вітаміну D₃ та паратгормону в сироватці крові 184 жителів Львівської області віком від 19 до 88 років. Серед обстежених переважали жінки (87,0%). Вибір пацієнтів проходив шляхом сліпої вибірки.

Встановлено, що кількість основних нутрієнтів у добовому раціоні обстежених на 30-40% менше від рекомендованих норм. Жителі Львівської області вживають в середньому (385,9±21,8) мг/д кальцію та (0,8±0,1) мкг/д вітаміну D. У 90,7% обстежених зареєстровано вітамін D-дефіцит. Вторинний гіперпаратиреоз діагностовано в 11,5% пацієнтів. Остеопороз виявлено у 8,8% пацієнтів, остеопенію - в 34,4 та нормальний структурно-функціональний стан кісткової тканини - в 56,8% обстежених. Встановлено негативний слабкий кореляційний зв'язок між рівнем 25-ОН вітаміном D₃ та рівнем паратгормону ($r=-0,11$, $p<0,05$) і слабкий позитивний кореляційний зв'язок досліджуваного показника зі швидкістю проходження ультразвуку в п'ятковій кістці ($r=0,15$, $p=0,02$).

Ключові слова: структурно-функціональний стан кісткової тканини, 25-ОН вітамін D₃, стан фактичного харчування.

Вступ. Раціональне харчування є одним з найбільш вагомих чинників, які впливають на оптимальне функціонування всіх органів та систем, адаптаційно-компенсаторні можливості організму та рівень здоров'я популяції загалом. На жаль, за останні роки якість харчування населення значно погіршилася [1, 2]. Змінилася структура добових продуктових наборів, зменшилося споживання м'ясних, молочних продуктів, овочів і фруктів серед різних груп населення та збільшилося споживання висококалорійних продуктів харчування з низькою біологічною цінністю. Наслідками такого харчування є порушення харчового статусу населення, виникнення гіповітамінозів і гіпомікроелементозів, зниження імунітету, погіршення показників фізичного розвитку, зростання серцево-судинної та ендокринної патології, захворювань шлунково-кишкового тракту, дефіцитних анемії, остеопорозу та інших неінфекційних захворювань аліментарно обумовленого характеру [3-5].

Метою даного дослідження було вивчити стан фактичного харчування, мінеральної щільності кісткової тканини та частоти вітамін D-дефіциту серед населення Львівської області. Представлена робота є фрагментом Україно-Білоруського науково-дослідного проекту «Розробка системи діагностики, профілактики та лікування постменопаузального остеопорозу в жінок України та західного регіону Республіки Білорусь».

Матеріали та методи дослідження. Одномоментні епідеміологічні дослідження проводилися в трьох районах Львівської області: Бузькому, Кам'янка-Бузькому та Старосамбірському.

Обстежено 183 жителі віком від 19 до 88 років (середній вік склав 57,0±13,7 р). Серед обстежених переважали жінки (87,0%). Вибір пацієнтів проходив шляхом сліпої вибірки.

Визначення структурно-функціонального стану кісткової тканини (СФСКТ) проводилося з використанням методу ультразву-

вукової денситометрії п'яtkової кістки апаратом "Sahara" (Hologic, США).

Стан фактичного харчування оцінювали анкетно-опитувальним методом "добового відтворення" раціонів харчування за останні три дні з використанням муляжів продуктів і страв. Результати аналізувалися за допомогою комп'ютерної програми та порівнювалися з нормативними даними основних харчових речовин для населення України [7].

Рівень 25-ОН вітаміну D₃ та паратгормону в сироватці крові вивчали за допомогою хемілюмінесцентного методу на імуноферментному аналізаторі Eleksys 2010 (Roche Diagnostics, Німеччина) тест-системами cobas.

Статистичний аналіз проводили з визначенням параметричних та непараметричних критеріїв. При аналізі використовували пакети програм "Statistika 6.0".

Результати й обговорення. Дослідження стану харчування показало, що жителі Львівської області вживають білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, макро- та мікроелементів на 30-40% менше від добових потреб. Лише рівень йоду в харчуванні відповідав рекомендованим нормам. Слід зазначити, що частка рослинних білків та жирів

у добовому раціоні була вищою за належні величини (табл. 1).

Середній рівень кальцію в добовому раціоні склав (385,9±21,8) мг/д, що є вдвічі нижчим за рекомендовані показники. Лише 5,0% жителів вживали адекватну кількість зазначеного макроелементу.

Рівень вітаміну D у харчовому раціоні також був нижчим (0,8±0,1) мкг/д за рекомендовану величину. Ні в одного з обстежених не було достатньої кількості вітаміну D у добовому раціоні.

Результати дослідження 25-ОН вітаміну D₃ у сироватці крові показали, що дефіцит вітаміну D₃ діагностовано в 90,7% хворих, 8,1% пацієнтів мали глибокий дефіцит вітаміну D₃ (нижче 25 нмоль/л), а в 9,8% рівень 25-ОН вітаміну D₃ знаходився нижче показника, який може дослідити апарат. Лише 1,2% обстежених мали рівень 25-ОН вітаміну D₃ у межах норми (рис. 1).

На рівень 25-ОН вітаміну D₃ у сироватці крові впливають як географічне положення країни, так і кількість спожитого вітаміну D. У порівнянні з країнами, які знаходяться на тій же географічній широті, що й західна Україна, середній рівень 25-ОН вітаміну D₃ коливається від 33,2 нмоль/мл (дослідження SENECA, 1995) до 34,75 нмоль/мл (L. Napiorkowska та спів.,

Таблиця 1. Показники основних нутрієнтів добового раціону пацієнтів залежно від регіону проживання (M±m)

Показник	Захід	Норма
Білок, г/д	36,6±1,2	60,0-80,0
Білки, тваринного походження, г/д	18,5±1,0	2/3 добової кількості білка
Білки, рослинного походження, г/д	18,2±0,5	1/3 добової кількості білка
Жири, г/д	43,6±1,7	60,0-80,0
Жири, рослинного походження, г/д	31,4±1,4	4/5 добової кількості жиру
Жири, тваринного походження, г/д	12,3±0,6	1/5 добової кількості жиру
Вуглеводи, г/д	151,6±4,3	300,0-400,0
Вітамін А, мг/д	0,2±0,0	1,0
β-каротин, мг/д	1,7±0,1	2,0-3,0
Вітамін Е, МО/д	8,8±0,3	15,0-2,0
Вітамін D, мкг/д	0,8±0,1	2,2-2,5
Вітамін В ₁ , мг/д	0,6±0,0	1,3-1,6
Вітамін В ₂ , мг/д	0,6±0,0	1,6-2,0
Вітамін В ₆ , мг/д	1,0±0,0	1,8-2,0
Вітамін В ₁₂ , мг/д	1,7±0,3	3,0
Вітамін С, мг/д	57,4±4,7	70,0-80,0
Калій, г/д	1,31±0,59	3,0-5,0
Магній, мг/д	202,2±1,8	350,0-400,0
Кальцій, мг/д	385,9±21,8	800-1200
Фосфор, мг/д	559,5±25,0	1200,0
Хлор, мг/д	1709,2±41,1	2000,0
Йод, мкг/д	21,8±1,4	15,0-20,0

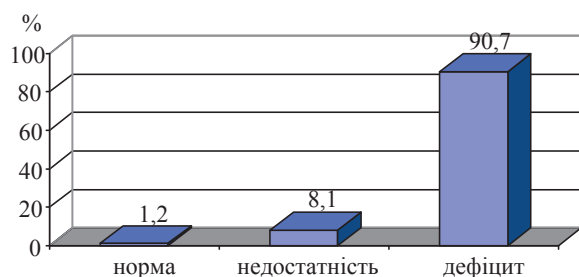

Рис. 1. Розподіл пацієнтів за рівнем 25-ОН вітаміну D₃ у сироватці крові.

2009) [8, 9]. Середній показник 25-ОН вітаміну D₃ у жителів Львівської області, за нашими дослідженнями, складає лише 27,3±1,1 нмоль/мл.

В 11,5% обстежених із дефіцитом 25-ОН вітаміну D₃ виявлено вторинний гіперпаратиреоз.

При дослідженні взаємозв'язку між рівнем 25-ОН вітаміном D₃ та паратгормоном виявлено слабку негативну кореляцію (рис. 2).

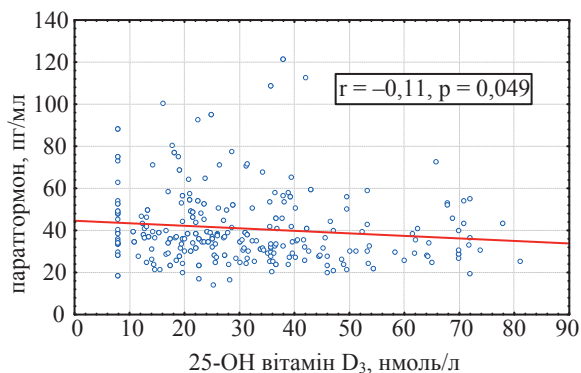

Рис. 2. Взаємозв'язок між рівнями 25-ОН вітаміну D₃ та паратгормону в сироватці крові у жителів Львівської області.

Усім пацієнтам було проведено ультразвукову денситометрію. Остеопороз виявлено у 8,8% пацієнтів, остеопенію - в 34,4% та нормальний СФСКТ - у 56,8% обстежених.

При аналізі взаємозв'язку між рівнем 25-ОН вітаміну D₃ та показниками СФСКТ, виявлено слабкий позитивний кореляційний зв'язок досліджуваного показника зі швидкістю проходження ультразвуку (табл. 2). Таким чином, можна вважати, що вітамін D-дефіцит негативно впливає на еластичність та щільність кісткової тканини.

Таблиця 2. Взаємозв'язок між рівнем 25-ОН вітаміну D₃ та показниками структурно-функціонального стану кісткової тканини в жителів Львівської області

Показник	r	p
Індекс міцності, %	0,17	0,06
Швидкість проходження ультразвуку, м/с	0,15	0,02
Ширококутне ослаблення ультразвуку, дБ/МГц	0,11	0,26

Висновок. Проведені одномоментні епідеміологічні дослідження структурно-функціонального стану кісткової тканини жителів Львівської області виявили наявність остеопенічного синдрому в 43,3 % пацієнтів. Одним із чинників, які впливають на зниження кісткової маси, є неповноціне та незбалансоване харчування обстежених, низький рівень вживання кальцію та вітаміну D. Зниження концентрації 25-ОН вітаміну D₃ у сироватці крові сприяє розвитку вторинного гіперпаратиреозу, який запускає ланцюг прискореної резорбції кісткової тканини.

Література

1. Цимбаліста Н.В., Давиденко Н.В. Стан фактичного харчування населення та аліментарно обумовлена захворюваність // Проблеми харчування. – 2008. – №1-2. – С. 32-35.
2. Банковська Н.В. Гігієнічна оцінка стану фактичного харчування дорослого населення України та наукове обґрунтування шляхів його оптимізації. / Дис... канд. наук: 14.02.01 – 2008. – 32 с.
3. Сердюк А.М., Гуліч М.П., Каплуненко В.Г., Косінов М.В. Нанотехнології мікронутрієнтів: проблеми, перспективи та шляхи ліквідації дефіциту макро- та мікроелементів // Журн. АМН України. – 2010. – Т.16, №1. – С. 107–114.
4. Nieves J.W. Osteoporosis: the role of micronutrients // Am J Clin Nutr. – 2005. – 81. – P. 1232–1239.
5. Greine T. Vitamins and minerals for women: recent programs and intervention trials // Nutr Res Pract. – 2011. – 5. – P. 3-10.
6. Остеопороз: епідеміологія, клініка, діагностика, профілактика і лікування / АМН України; Под ред.: Н.А. Коржа и др.. – Х.: Золотые страницы, 2002. – 646 с.
7. Наказ Міністерства Охорони Здоров'я України № 272 від 18.11.99 «Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії». Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 грудня 1999 р. за № 834/4127.
8. Van der Wielen R.P., Lowik M.R., van den Berg H. et al. Serum vitamin D concentrations among elderly people in Europe // Lancet. – 1995. – 346. – P. 207-210.
9. Napiorkowska L., Budlewski T., Jakubas-Kwiatkowska W. et al. Prevalence of low serum vitamin D concentration in an urban population of elderly women in Poland // Polskie archiwum medycyny wewnętrznej. – 2009. – 119 (11). – P. 699-702.

**СОСТОЯНИЕ ФАКТИЧЕСКОГО ПИТАНИЯ, МИ-
НЕРАЛЬНОЙ ПЛОТНОСТИ КОСТНОЙ ТКАНИ И
ВИТАМИН D-ДЕФИЦИТА У ЖИТЕЛЕЙ ЛЬВОВ-
СКОЙ ОБЛАСТИ**

Поворознюк В.В., Балацька Н.І., Янковская
Л.В., Кежун А.В., Поворознюк Вас.В.,
Сыненський О.В., Сыненко М.Ю., Кирилич О.М.,
Тарнавская О.П., Горлюк О.Н.

Резюме. В статье представлены результаты од-
номоментного эпидемиологического исследования
структурно-функционального состояния костной
ткани, фактического питания, уровня 25-ОН ви-
тамина D₃ и паратгормона в сыворотке крови 184
жителей Львовской области в возрасте от 19 до 88
лет. Среди обследованных преобладали женщины
(87,0%). Отбор пациентов проходил путем слепой
выборки.

Установлено, что количество основных нутри-
ентов в суточном рационе обследованных на 30-
40% меньше рекомендуемых норм. Жители Львов-
ской области употребляют в среднем (385,9±21,8)
мг/д кальция и (0,8±0,1) мкг/д витамина D. У
90,7% обследованных зарегистрировано витамин
D-дефицит. Вторичный гиперпаратиреоз диагно-
стирован у 11,5% пациентов. Остеопороз выявлен
у 8,8% пациентов, остеопению – у 34,4% и нор-
мальное структурно-функциональное состояние
костной ткани у 56,8% обследованных. Установле-
но негативную слабую корреляционную связь меж-
ду уровнем 25-ОН витамина D₃ и уровнем парат-
гормона (r=-0,11, p<0,05) и слабую положитель-
ную корреляционную связь исследуемого показате-
ля со скоростью прохождения ультразвука в пя-
точной кости (r=0,15, p=0,02).

Ключевые слова: структурно-функциональное состоя-
ние костной ткани, 25-ОН витамин D₃, состояние
фактического питания.

**THE STATE OF FACTUAL NUTRITION, BONE
MINERAL DENSITY AND VITAMIN D DEFFI-
CIENCY OF LVIV OBLAST RESIDENTS**

Povoroznyuk V.V., Balatska N.I., Yankovska L.V.,
Povoroznyuk Vas.V., Synenky O.V.,
Synenka M.Yu., Kyrylych O.M., Tarnavska O.P.,
Horlyuk O.M.

Summary. The article presents the results of
simultaneous epidemiological study of structural
and functional state of bone tissue, the state of
actual consumption, the level of 25-OH vitamin D₃
and PTH in serum of 184 residents of Lviv region
aged 19 to 88 years. Most of examined were women
(87,0%). Selection of patients was done by random
sampling.

The Ukrainian population has a marked deficit of
calcium and vitamin D consumption. The analysis of
children, adolescents and postmenopausal women's
diet reveals a low calcium intake with food: the
average level of calcium consumption is only
483±220 mg/day.

The analysis of the consumption of the examined
patients revealed that the number of major nutrients
in daily diets is in 30-40% less recommended
norms. Lviv's residents take (385,9±21,8) mg/d
calcium and (0,8±0,1) mg/d vitamin D. In 90,7%
patients recorded vitamin D-deficiency. Secondary
hyperparathyroidism was diagnosed in 11,5% of
patients. Osteoporosis detected in 8,8% patients,
osteopenia in 34,4% and normal in 56,8% SFSKT
surveyed. Found a weak negative correlation between
the level of 25-OH vitamin D₃ and PTH levels (r=-
0,11, p<0,05) and a weak positive correlation in the
studied parameter passing speed of ultrasound in
the heel bone (r=0,15, p=0,02).

Thus, studies have shown that the reduction of bone
mass effects unbalanced nutrition, low consumption
of calcium and vitamin D. Reduction of concentration
of 25-OH vitamin D₃ in serum promotes secondary
hyperparathyroidism, which runs a chain of
accelerated bone resorption.

Key words: structural and functional state of bone
tissue, 25-OH vitamin D₃, actual nourishment.